

## **МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА БІЛИХ ВЕДМЕДІВ ЯК НЕВІД'ЄМНОГО ЕЛЕМЕНТУ ЕКОСИСТЕМИ АРКТИКИ**

Арктичний регіон значною мірою впливає на формування клімату і погоди Північної півкулі, відіграє виключно важливу роль у збереженні екологічної рівноваги на планеті [1, с. 5–6].

У міжнародній практиці склався пріоритет Росії, США, Канади, Данії і Норвегії в даному регіоні. Всі відомі відкриті в сучасних умовах сухопутні простори в Арктиці підпадають під суверенітет однієї з приарктичних країн [2, с. 272]. Серед основних варіантів розподілу Арктики – секторальний розподіл, при якому територію ділять по лініях меридіанів, що сходяться в точці перетину на полюсі, а також розподіл по серединній лінії на рівних відстанях від берегів [3].

Через глобальне потепління зменшується середовище проживання білих ведмедів. В 2009-2015 роках ведмеді проводили в середньому на 30 днів більше на землі, ніж у 1991–1997 роках – через те, що морський лід став танути швидше, ніж раніше. Чим більше часу тварини на суші, тим менше вони здатні полювати на їжу – і, відповідно, тим більше вони недоїдають. З 352 ведмедів, яких спостерігали дослідники, не знайшлося і 50 вгодованих [4].

Питання про встановлення міжнародно-правового режиму в Арктиці, про охорону білого ведмеда, вперше виникло в 1911 році, тоді різке скорочення чисельності тварин стало очевидним. Відомий швейцарський натураліст і громадський діяч Поль Саразен, ведучи переговори про встановлення адміністративно-політичної влади на Шпіцбергені, звернувся до уряду Норвегії, Росії та Швеції із закликом вжиття заходів для збереження фауни архіпелагу, впорядкування полювання і створення заповідників у цьому районі. Проте угоду, у якій зазначені вищевказані положення, не було прийнято, і вона так і не увійшла до Паризького договору 1920 року.

У 1954 року на IV Генеральній Асамблеї Міжнародного союзу охорони природи і природних ресурсів в Копенгагені її учасники ухвалили організувати постійну Комісію з охорони тваринного

світу Арктики. У зв'язку з тим, що питання про охорону ссавців арктичних морів, включаючи білого ведмеда, є економічною і науковою проблемою, була подана пропозиція підготовки міжнародної конвенції з охорони морських ссавців Арктики, в першу чергу моржа, хохлача і білого ведмеда [5].

15 листопада 1973 року урядами Данії, Канади, Норвегії, СРСР і США було підписано Угоду про збереження білих ведмедів. У ній, зокрема, було зазначено, що білі ведмеді, які належать до важливих видів ресурсів арктичного регіону, вимагають додаткового захисту шляхом скоординованих національних заходів держав арктичного простору [6, с. 633]. Ця регіональна міжнародна угода була спрямована на захист білих ведмедів та території їх проживання. Арктичні країни дали згоду на заборону полювання та відстріл білих ведмедів.

На даний час морську акваторію та прибережні екосистеми забруднюють пестицидами, радіонуклідами, продуктами згорання палива, тяжкими металами, горючими матеріалами, нафтою і т. д. [7].

Російський Всесвітній фонд дикої природи заявив, що через кліматичні зміни білі ведмеді змушені заходити в прибережні села для пошуку їжі, що завдає неабиякої шкоди місцевим жителям. У лютому 2019 року через нашествя білих ведмедів в Архангельській області оголошували надзвичайний стан [8].

Норвегія, Канада, Російська Федерація, Гренландія та США у березні 2020 року підбили підсумки спільної роботи над збереженням білих ведмедів. Учасники ради узгодили план скоординованих дій на 2020-2022 роки. Було підтверджено, що основними загрозами для популяції в даний час залишаються антропогенні зміни клімату та полювання на білих ведмедів [9].

Висновки. Зараз існує нагальна потреба щодо вдосконалення нормативної бази охорони білих ведмедів, скликання багатосторонніх міжнародних і регіональних конференцій, що будуть спрямовані на впровадження більш жорстких, рішучих заходів, таких як скорочення розливів нафти, заборону нераціонального відстрілу білих ведмедів у державах, де полювання на них дозволено, посиленого контролю за браконьєрством, нерегульованим туризмом. Адже ігнорування таких проблем може призвести до зникнення цього унікального та надзвичайно важливого для арктичної екосистеми виду

тварин уже протягом століття.

**Джерела:**

1. Биологические ресурсы Арктики и Антарктики. М., Наука. 1987. 447 с.
2. Международное публичное право : учебник / Л. П. Ануфриева, К. А. Бекашев, Е. Г. Моисеев, В. В. Устинов [и др.] ; отв.ред. К. А. Бекашев. 5-е изд., перераб и доп. М. : Проспект, 2009. 1008 с.
3. Харлампьева Н.К. Арктическая парадигма в контексте универсальных идей. *Север и Арктика в новой парадигме мирового развития. Лузинские чтения*. 2010. Тезисы докладов V Междунар. научно-практ. конф., 8-10 апреля 2010. Апатиты: Изд-во Кольского научного центра РАН. 2010.
4. Марнішають і народжують менше дітей: дослідники виявили негативний вплив зміни клімату на білих ведмедів. URL: <https://hromadske.ua/posts/marnishayut-i-narodzhuynut-menshe-ditej-doslidniki-viyavili-negativnij-vpliv-zmini-klimatu-na-bilih-vedmediv>.
5. Охрана белого медведя. Международно правовой природоохранный режим в Арктике С. М. Успенский. URL: <http://www.bibliotekar.ru/2-9-76-beliy-medved/13.htm>.
6. Международное право в документах : учебное пособие. М. : Юридическая литература, 1982. 856 с.
7. Сокращение популяции животных. URL: <https://wwf.ru/regions/the-barents-branch/belyy-medved>.
8. Watch: Polar bear in Russian archipelago peaks inside a house. URL: <https://web.archive.org/web/20190212230832/https://www.euronews.com/2019/02/12/watch-polar-bear-in-russian-archipelago-peaks-inside-a-house>.
9. Программа «Белый медведь». URL: <http://programmes.putin.kremlin.ru/bear/news/25984>.

*Науковий керівник – к.ю.н., старший викладач Дерунець Н. О.*